

N:o 28.

Af Friherre af Ugglas: *Angående inköp af Halsberg—Motala—Mjölby jernväg.*

Sedan styrelsen för Halsberg—Motala—Mjölby jernvägsaktiebolag hos Kongl. Maj:t gjort framställning om nådig proposition till denna Riksdag rörande inköp, på angifna villkor, af bolagets jernväg med allt hvad dertill i fast och löst hörer, har Kongl. Maj:t, enligt hvad numera känt är, funnit sig icke kunna bifalla en sådan framställning. Vid sådant förhållande skulle det vara ändamålslost och olämpligt att genom enskild motion söka draga denna fråga under Riksdagens pröfning, såvida icke, sedan detta ärende af Kongl. Maj:t pröfvats, nya förhållanden uppstått, hvilka icke af Kongl. Maj:t kunnat tagas i öfvervägande, men hvilka synas mig vara af den beskaffenhet, att de böra föranleda till vidtagande af någon åtgärd från Riksdagens sida.

De nya förhållanden, jag åsyftar, bestå deruti, att styrelsen för Halsberg—Motala—Mjölby jernvägsaktiebolag i dessa dagar tvingats att afträda bolagets egendom till konkurs, och att sålunda ifrågavarande jernväg ovilkorligen, och sannolikt innan Riksdagen nästa år sammanträder, kommer att försäljas.

Tidpunkten är sålunda inne att afgöra, huruvida staten antingen bör, möjligen för alltid, afstå från tanken att med sitt eget stambanssystem införlifva denna jernväg, eller, då tillfället nu erbjuder sig att på sannolikt fördelaktiga villkor kunna blifva egare till denna jernväg, inköpa densamma.

För mig är svaret på dessa frågor icke tvifvelaktigt.

En blick på den vid denna motion fogade jernvägskarta likasom den fullständiga utredning i detta ämne, som under ärendets handläggning hos Kongl. Maj:t blifvit verkställd, en utredning, som jag anhåller att få åberopa, visa, efter min uppfattning, till fyllest de fördelar,

som genom ett inköp af denna bana för staten skulle uppstå, och jag vill sålunda icke här vidare framhålla desamma.

Men andra skäl tala äfven, efter mitt förmenande, för ett sådant inköp.

Jemlikt 17 § i den för detta jernvägsaktiebolag af Kongl. Maj:t fastställda bolagsordning hafva nemligen aktieegarne åtagit sig den förpligtelse att, utöfver tecknad och inbetaladt aktiebelopp, göra tillskott, derest icke inkomsten af jernvägen lemnade tillgång till räntor och afbetalning å bolagets obligationsskuld. Och på grund af en sådan förpligtelse hafva aktieegare redan nödgats tillskjuta medel, uppgående för alla till 64 procent och för en del ända till 84 procent af det ursprungliga aktiekapitalet. Under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden har emellertid denna förpligtelse känts till den grad betungande, att icke allenast enskilda personer, utan åtminstone ett stort industrielt bolag och en stor kommun, för att undgå vidare tillskott och med begagnande af en utväg, mot hvilken bolagsordningen icke synes lägga hinder i vägen, afhändt sig sina aktier och öfverlemnadt dem åt personer, hvilka uppenbarligen sakna förmåga att fullgöra ofvanberörda, med aktierätten förknippade förbindelse. En sådan åtgärd, som jag beklagar, men icke vill alltför strängt bedöma, då t. ex. inom den af mig här ofvan antydda kommun, en landskommun med en mycket talrik arbetarebefolkning, de kommunala utskylderna uppgå till 9 gånger bevillningen efter 2:dra artikeln, måste dock icke allenast föranleda till ändlösa förvecklingar, utan kunna jemväl i sin mån ganska menligt inverka på hela landets anseende och kredit, två saker, hvilka ett mäktigt intresse bjuder staten att synnerligen under närvarande tid söka väl bevara och allra helst, när sådant kan ske utan nämnvärd ekonomisk uppoffring.

Då nu emellertid jernvägsbolaget afträdt sin egendom till konkurs, följer deraf, att med denna egendoms försäljning måste komma att förhållas enligt konkurslagens föreskrifter, och sålunda lärer Riksdagen i afseende å ett inköp af denna bana nu icke böra fatta något annat beslut än att för detta ändamål ställa erforderliga medel till Kongl. Maj:ts disposition och dervid endast för sin del bestämma, dels storleken af den köpeskilling, som för jernvägen högst får betalas, dels sätet för denna köpeskillings liqviderande.

Köpeskillingen anser jag böra bestämmas till högst 5,000,000 kronor, och stödjer jag min åsigt härutinnan på den värdering af jernvägen, som på föranstaltande af trafikstyrelsen verkstälts, och liqviden håller jag före bör ske medelst öfverlemnande till säljaren al pari af obligationer, utfärdade af svenska staten och löpande med 3 procent

ränta. En sådan räntesats å den af mig såsom högst ifrågasatta köpeskilling motsvarar en årlig utgift af 150,000 kronor, och då jernvägens nettoafkastning under åren 1874—1877 i medeltal uppgått i det allra närmaste till 2,58 procent å ofvannämnda högsta köpeskilling, skulle den förlust, som staten i sämsta fall genom inköp af banan äfventyrar, inskränka sig till 0,42 procent eller till 21,000 kronor om året, en förlust, som, efter all antaglighet, skulle, allt eftersom jernvägen hinner upparbetas, försvinna och i stället lemna rum för en vinst, som gäfvde staten god ränta på dess i detta företag nedlagda penningar.

Deremot och då räntan å de obligationer, som för jernvägen skulle utgöra köpeskilling, af mig blifvit antagen till endast 3 procent, synes mig all billighet tala för, att dessa obligationer varda af staten inlösta inom en jämförelsevis kort tid, och synes mig denna tid lämpligen kunna bestämmas till 20 år, eller till 1899 års utgång.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande, för att, på sätt och i den ordning, Kongl. Maj:t eger att närmare bestämma, användas till inköp af Halsberg—Motala—Mjölby jernväg tillika med allt hvad der till hörer, såväl fast som löst, såsom husbyggnader, rörlig materiel, reservdelar till lokomotiv och vagnar, verkstadsinventarier och redskap, telegraf- och signaleringsinrättning, ställer ett belopp af högst 5,000,000 kronor i af svenska staten utfärdade obligationer, förskrifna med 3 procent årlig ränta och, enligt faststæld amorteringsplan, förfallna till betalning inom 1899 års utgång;

att köpeskillingen erlägges med ofvannämnda obligationer al pari och utan att något kontant tillskott å statens sida eger rum; och

att fullmäktige i Riksgäldskontoret erhålla uppdrag att utfärda och Kongl. Maj:t tillhandahålla dylika obligationer till högst nyssnämnda belopp.

Jag anhåller, att denna min motion må öfverlemnas till Stats-Utskottet.

Stockholm den 12 Mars 1879.

Gust. af Ugglas.